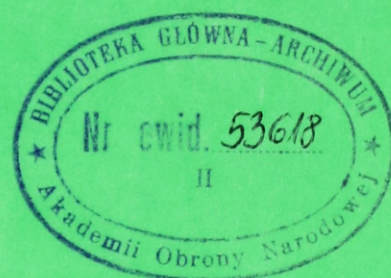

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA SZTUKI OPERACYJNEJ

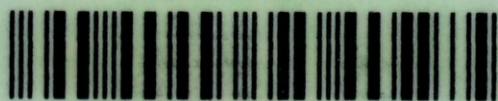

Płk dr Zbigniew KUCZMAŃSKI

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA DZIAŁAŃ OPERACYJNYCH
WOJSK LĄDOWYCH

/wykład/

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/3508

05-003508-003-0

WARSZAWA

1997

53618

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA SZTUKI OPERACYJNEJ

Plk dr Zbigniew KUCZMAŃSKI

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA DZIAŁAŃ OPERACYJNYCH
WOJSK LĄDOWYCH

(Wykład)

WARSZAWA

1997

TEMAT: PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA DZIAŁAŃ OPERACYJNYCH WOJSK LĄDOWYCH

CELE:

1. Wskazać miejsce sztuki operacyjnej oraz wyjaśnić jej istotę i pojęcia z zakresu działań operacyjnych.
2. Przedstawić współczesne założenia działań operacyjnych prowadzonych przez wojska lądowe.

CZAS: 2 godz. lekcyjne

FORMA: Wykład

ZAGADNIENIA SZKOLENIOWE:

1. Wojska lądowe w strukturze sił zbrojnych RP.
2. Miejsce i istota sztuki operacyjnej w sztuce wojennej.
3. Istota i charakter działań operacyjnych wojsk lądowych.

LITERATURA:

1. Biuletyn Informacyjny (tajny) nr 2)162), Sztab Generalny WP, Warszawa 1995.
2. Koziej S., Pawłowski J., Kordas R., Działania operacyjne wojsk lądowych, AON, Warszawa 1992.
3. Kuczmański Z., Wojska lądowe w systemie obronnym RP, AON, Warszawa 1995.
4. Kuczmański Z., Wojska zmechanizowane i pancerne w walce, AON, Warszawa 1996.
5. Zieliński J., O sztuce operacyjnej, AON, Warszawa 1994.

WSTĘP

Siły zbrojne są podstawowym elementem w strukturze funkcjonalnej systemu obronnego państwa.

Siły Zbrojne to - uzbrojeni żołnierze zorganizowani w różne pod względem rodzaju i wielkości jednostki wojskowe wydzielone przez państwo do zabezpieczenia jego interesów i prowadzenia walki zbrojnej. Każde siły zbrojne mają jednolitą strukturę organizacyjną i system uzupełniania (rekrutacji), scentralizowane dowodzenie oraz ściśle określone zasady życia, służby wojskowej i szkolenia żołnierzy. Dzielą się zwykle na rodzaje sił zbrojnych, w skład których wchodzi oddziały oraz związki taktyczne i operacyjne obejmujące różne rodzaje wojsk i rodzaje służb.¹

Siły Zbrojne Rzeczypospolitej dzielą się na trzy rodzaje: wojska lądowe, siły powietrzne i obrony powietrznej, marynarkę wojenną.

Aktualne i perspektywiczne potrzeby współczesnego oraz przyszłego pola walki wymagają stałego doskonalenia użycia wojsk w działaniach bojowych. Wprowadzenie kolejnych generacji uzbrojenia i coraz to doskonalszych środków walki - o zwiększonej sile rażenia, szybkości działań i ich ruchliwości - stawia zadania dokonywania stałych zmian w formach i metodach organizacji oraz prowadzenia działań bojowych przez ogólnowojskowe związki taktyczne (oddziały, pododdziały).

W okresie pokoju siły zbrojne są utrzymywane w gotowości przeciwstawienia się każdej agresji przez sprawne mobilizacyjne i operacyjne rozwinięcie oraz natychmiastowe przejście do działań wojennych. Potencjał bojowy sił zbrojnych w czasie pokoju jest dostosowany do potrzeb operacyjno-

---

¹ Leksykon Wiedzy Wojskowej, str. 395, MON, Warszawa 1979.

strategicznych i możliwości ekonomicznych państwa. Stan liczebny sił zbrojnych i ich podstawowe uzbrojenia jest zgodny z zobowiązaniami międzynarodowymi oraz umożliwia szybkie rozwinięcia mobilizacyjne i operacyjne. Stopień ukończenia związków taktycznych i oddziałów oraz system ich uzupełniania jest zróżnicowany, stosownie do zadań przewidzianych na czas wojny. Podczas ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny w podporządkowanie sił zbrojnych wchodzi Straż Graniczna.

ZAGADNIENIE 1.

WOJSKA LĄDOWE W STRUKTURZE SIŁ ZBROJNYCH RP

W systemie obronnym państwa istotną rolę odgrywają siły zbrojne. Głównym i największym liczebnie rodzajem sił zbrojnych Rzeczypospolitej są wojska lądowe. Stanowią one zasadniczy ich trzon, przeznaczony do prowadzenia działań bojowych na obszarze kraju. Spełniają też ważną rolę w odparciu agresji na lądzie.

Wojska lądowe są najstarszym rodzajem sił zbrojnych. Dopiero w kolejnych etapach rozwoju historycznego pojawiły się siły morskie, powietrzne. Pierwotnie składały się z piechoty (u ludów koczowniczych). Piechota i jazda były więc pierwszymi podstawowymi rodzajami wojsk lądowych.

Intensywny rozwój wojsk lądowych datuje się od lat czterdziestych bieżącego stulecia. Wtedy na dużą skalę wprowadzono do uzbrojenia armii lądowej pojazdy pancerne i broń raketową. W tym czasie także znacznie wzbogacono arsenał piechoty (działa bezodrzutowe, szybkostrzelna broń maszynowa). Do chwili rozpoczęcia drugiej wojny światowej broń niewiele różniła się od używanej na polach bitew poprzedniej wojny. Wojska lądowe często używały uzbrojenia skonstruowanego jeszcze przed wybuchem pierwszej wojny (np. działa artyleryjskie, broń ręczna).

Po drugiej wojnie światowej, a szczególnie po 1960 roku, następuje okres nasycenia wojsk nowymi środkami bojowymi. Na przykład pododdziały piechoty wyposażono w transportery opancerzone, indywidualna broń przeciwpancerną lub przeciwlotniczą. Masowe wyposażenie wojsk lądowych w nowoczesny sprzęt, artylerię samobieżną, śmigłowce bojowe, transportery, działa samobieżne, uzbrojone w kierowane ppk i kierowane przeciwlotnicze pociski raketowe, nada-

ło nowy charakter pancernym i zmechanizowanym związkom taktycznym, oddziałom, pododdziałom. Ciągły wzrost ich udziału w wojskach wpłynął na zmianę sposobów działań bojowych. Trzy- lub czterokrotnie w porównaniu z drugą wojną światową wzrosły możliwości manewrowe wojsk, dziesiątki razy zwiększyła się ich siła uderzeniowa oraz polepszyła osłona stanu osobowego.

Obecnie wojska lądowe składają się z wojsk operacyjnych i wojsk obrony terytorialnej.

Wojska operacyjne są przeznaczone do prowadzenia działań zbrojnych w celu odparcia agresji przeciwnika. Zadania wykonują w ścisłym współdziałaniu z wojskami obrony terytorialnej i układem pozamilitarnym.

Do ich głównych zadań należą, takie jak:

- zabezpieczenie nienaruszalności o obrona granicy państwowej;
- niedopuszczenie do wysadzenia na terytorium kraju desantów powietrznych i morskich oraz grup dywersyjno-rozpoznawczych, a w wypadku ich wysadzenia - rozbicie i zniszczenie;
- prowadzenie operacji mających na celu rozbicie przeciwnika i odzyskanie utraconego terytorium.

Obecnie wojska lądowe są zorganizowane w cztery okręgi wojskowe (warszawski, pomorski, śląski, krakowski). W niedalekiej przyszłości będą zorganizowane w dwa okręgi wojskowe (północny i południowy) oraz trzy korpusy - dwa zmechanizowane i jeden powietrzno-zmechanizowany. W strukturach okręgów wojskowych występują zarówno wojska operacyjne, jak i obrony terytorialnej.

W zależności od wykonywanych zadań związki taktyczne, oddziały i pododdziały mogą być podzielone na następujące grupy:

- jednostki bojowe;
- jednostki wsparcia;
- jednostki dowodzenia;

- jednostki zabezpieczenia logistycznego.

Jednostki bojowe są główną siłą wojsk lądowych. Szczególną rolę odgrywają związki taktyczne, oddziały i pododdziały wojsk zmechanizowanych i pancernych. Stanowią one podstawę ugrupowania operacyjnego i bojowego, ponieważ prowadzą bezpośrednią walkę z przeciwnikiem. Jednostki te odznaczają się dużą siłą ognia oraz manewrowością. Mają więc zdolność wykonywania różnorodnych zadań bojowych, skomplikowanych w warunkach pola walki.

Wojska lądowe organizacyjnie składają się ze związków operacyjnych, związków operacyjno-taktycznych, związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów. Ogólnowojskowe związki taktyczne (oddziały, pododdziały) występują jako zmechanizowane (zmotoryzowane, piechoty), pancerne (czołgów), desantowoszturmowe, powietrznodesantowe, obrony wybrzeża i piechoty górskiej. Ponadto wyróżnia się związki taktyczne (oddziały, pododdziały) rakietowe, artylerii, obrony przeciwlotniczej, rozpoznawcze i walki radioelektronicznej, inżynierskie, obrony przeciwchemicznej, łączności, zaopatrzenia, remontowe, medyczne, komunikacyjne, topogeodezyjne i meteorologiczne. Wchodzą one w skład wojsk operacyjnych lub obrony terytorialnej. W składzie wojsk lądowych występuje również lotnictwo wojsk lądowych.²

W wojskach lądowych występują w zasadzie jednego rodzaju ogólnowojskowe związki taktyczne, tj. dywizje zmechanizowane. Wyjątek stanowią 11 DKPanc,³ DKP czy też DOW. Dywizja zmechanizowana jest podstawowym związkiem taktycznym wojsk lądowych, mającym możliwość prowadzenia działań bojowych zarówno w składzie związku operacyjnego, jak i samodzielnie. Dywizje zmechanizowane składają się z dwóch brygad zmechanizowanych i brygady pancernej oraz pododdziałów i oddziałów dywizyjnych.

---

² Regulamin. op. cit., s. 5.

³ W skład 11 DKPanc wchodzi dwie brygady pancerne i brygada zmechanizowana oraz oddziały i pododdziały, jak w dywizji zmechanizowanej.

Brygada zmechanizowana (pancerna) to najmniejszy związek taktyczny. Składa się z samodzielnych batalionów i może wykonywać zadania bojowe w składzie dywizji lub samodzielnie.

Batalion - podstawowy pododdział ogólnowojskowy brygady zmechanizowanej i pancerniej. Jest przeznaczony do wykonywania podstawowych zadań taktycznych na współczesnym polu walki. Na jego bazie tworzy się zasadnicze elementy ugrupowania bojowego i marszowego brygady. Rozróżniamy bataliony zmechanizowane, czołgów i piechoty zmotoryzowanej.

Jednorodnym, składającym się w zasadzie z jednego typu sił i środków danego rodzaju wojsk, pododdziałem ogólnowojskowym jest kompania (zmechanizowana, zmotoryzowana lub czołgów), wyposażona w 10 wozów bojowych. Z tym, że kompania zmechanizowana ma 10 BWP, zmotoryzowana - około 10 transporterów opancerzonych lub samochodów, a kompania czołgów - 10 czołgów.

Wojska zmechanizowane i pancerne jako zasadniczy trzon wojsk lądowych są przeznaczone do bezpośredniego zwalczania przeciwnika. Mogą we współdziałaniu z innymi rodzajami wojsk (lub samodzielnie) prowadzić długotrwałe działania w różnym terenie, o każdej porze doby i w każdych warunkach. Jeśli wchodzi one w skład związku taktycznego, oddziału, pododdziału - w zależności od sytuacji mogą działać w ugrupowaniu marszowym, przedbojowym i bojowym.

W ugrupowaniu marszowym wojska zmechanizowane i pancerne mogą być w kolumnie sił głównych, tworzyć oddział wydzielony lub ubezpieczenie marszowe. Tworząc ubezpieczenie marszowe mogą stanowić trzon awangardy w sile wzmocnionego batalionu, ubezpieczając zaś zagrożone skrzydła - szpice boczne, a z tyłu - szpicę tylną w sile do wzmocnionej kompanii.

W ugrupowaniu przedbojowym pododdział może być uszykowany w linię kolumn, kątem w przód, kątem w tył, występem w prawo lub występem w lewo.

Przydzielony do pododdziału zmechanizowanego (czołgów) pododdział czołgów (zmechanizowany) przemieszcza się na ogół przed pododdziałami zmechanizowanymi (za pododdziałami czołgów).

W ugrupowaniu bojowym mogą występować w składzie pierwszego, drugiego rzutu lub odwodu ogólnowojskowego czy też w składzie doraźnie tworzonych elementów ugrupowania bojowego (operacyjnego).

W składzie poszczególnych rzutów (elementów ugrupowania bojowego czy też operacyjnego) wojska zmechanizowane i pancerne są wzmacniane zazwyczaj na zasadzie przydziału lub wsparcia innymi rodzajami wojsk. Pododdziały przydzielane są dowódcy wojsk zmechanizowanych (czołgów) i wykonują postawione przez niego zadania.

Liczba i rodzaj przydzielonych sił zależy od wykonywanego zadania oraz sytuacji bojowej.

Pododdziały wspierające są podporządkowane przełożonemu i wykonują zadania postawione przez niego, na korzyść wspieranego oddziału (pododdziału).

Wojska lądowe będą wykonywały zarówno zadania militarne w okresie wojny jak i zadania niemilitarne w okresie pokoju.

Zadania militarne i niemilitarne realizowane będą zarówno na obszarze kraju, jak i poza granicami kraju. Według płk. prof. dr. hab. A. Tomaszewskiego do zadań realizowanych przez wojska lądowe należy zaliczyć:

A. Zadania militarne:

a) na obszarze kraju:

- organizowanie i prowadzenie operacji zbrojnych w przypadku zagrożenia obszaru kraju i agresji;
- likwidacji zagrożeń w przypadku lokalnych konfliktów o małej skali.

b) poza granicami kraju:

- udział wydzielonych sił w operacjach militarnych wojsk sojusznicznych.

B. Zadania niemilitarne:

a) na obszarze kraju:

- udział w edukacji obronnej młodzieży w tym przygotowanie kadr;
- udział w ratownictwie podczas klęsk żywiołowych i ekologicznych.

b) poza granicami kraju:

- udział w misjach pokojowych.

ZAGADNIENIE 2.

MIEJSCE I ISTOTA SZTUKI OPERACYJNEJ W SZTUCE WOJENNEJ

Sztuka operacyjna stanowi jedną z trzech części składowych sztuki wojennej. Jest najmłodszą dziedziną sztuki wojennej, gdyż narodziła się w końcu lat dwudziestych naszego stulecia. Zajmuje miejsce pośrednie pomiędzy strategią a taktyką, a jej początków należy poszukać w praktyce.

Wojny od chwili ich powstania, rozstrzygały się w wyniku jednej tzw. generalnej bitwy, stąd sprawą strategii było doprowadzenie do tej bitwy i wykorzystanie jej rezultatów, zaś sprawą taktyki - rozegranie bitwy. Jednak w miarę wzrostu rozmachu przestrzennego wojen, nie można było już celu wojny osiągnąć w jednej bitwie generalnej.

Tak więc sens operacji sprowadzał się do połączenia działań różnych sił w różnym czasie i miejscu, według jednolitego zamiaru ukierunkowanego na osiągnięcie jednego celu militarnego.

Ta nowa jakość w działaniach wojennych spowodowała powstanie nowego działu w sztuce wojennej. Początkowo nazywano go różnie: wielką taktyką, małą strategią czy też działaniami operacyjnymi.⁴ W końcu lat 20-tych przyjął się termin sztuka operacyjna zaproponowany przez rosyjskiego teoretyka A. Świeczyna.⁵

Operacje są prowadzone przez rodzaje sił zbrojnych, tj. zarówno przez wojska lądowe jak i marynarkę wojenną i lotnictwo.

Stąd możemy wyróżnić sztukę operacyjną rodzajów sił zbrojnych.

---

⁴ S. Mossor. Sztuka wojenna w warunkach nowoczesnej wojny. Warszawa 1986, wyd. III, s. 199.

⁵ S. Koziej. Struktura i ewolucja sztuki wojennej. Myśl Wojskowa 1994, nr 1, s. 20.

Aktualnie w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polski występują trzy rodzaje sił zbrojnych: wojska lądowe, marynarka wojenna oraz siły powietrzne. Przedmiotem rozważań w dzisiejszym wykładzie są wojska lądowe, stąd mówimy o sztuce operacyjnej wojsk lądowych.

Według współczesnych poglądów **sztuka operacyjna wojsk lądowych obejmuje teorię i praktykę przygotowania i prowadzenia wspólnych operacji przez związki operacyjne lub kilka związków taktycznych różnych rodzajów sił zbrojnych, zmierzające do osiągnięcia celów operacyjnych na kierunku strategicznym lub operacyjnym.**

Tak więc **istota sztuki operacyjnej** wyraża się w przygotowaniu i prowadzeniu operacji przez związki operacyjne różnych rodzajów sił zbrojnych samodzielnie lub wspólnie, ale ukierunkowane na osiągnięcie wspólnego celu operacyjnego. **Najczęściej celem operacji będzie rozbicie zgrupowań powietrzno-lądowych przeciwnika i utrzymanie lub też opanowanie określonego obszaru kraju o znaczeniu operacyjnym lub strategicznym.**

Historia sztuki operacyjnej nieodłącznie wiąże się z narodzinami i ewolucją operacji, która stanowi jej przedmiot badań.

Jak wcześniej nadmienilem początki tego rozwoju należy poszukiwać w praktyce sztuki wojennej. Ona stanowiła impuls do refleksji teoretycznej, będącej próbą uogólnienia doświadczeń wojennych dotyczących wielu operacji.

Jakkolwie operacja powstała w drugiej połowie XVIII wieku, to jednak żadne państwo nie uznało jej za samodzielnie zjawisko w walce zbrojnej.

Problematyka operacyjna po raz pierwszy znalazła odzwierciedlenie w pracy gen. Trandefillowa pt. „Charakter operacji współczesnych armii” (1928 rok).

Operacja najpełniej rozwinęła się podczas drugiej wojny światowej.

W Polsce problematyka operacyjna pojawiła się po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku.

Obecnie wszystkie państwa, które posiadają nowoczesne siły zbrojne uznają pojęcie operacji i dziedzinę wiedzy, która się nią zajmuje. W Polsce operacją zajmuje się **sztuka operacyjna**, na Zachodzie ten dział wiedzy i praktyki nazywa się **działaniami operacyjnymi** lub **dowodzeniem operacyjnym**.

Przedmiotem badań sztuki operacyjnej jest **operacja**, która narodziła się na lądowym polu walki. Tak więc od początku swego istnienia operacja armii lądowych była przedmiotem badań sztuki operacyjnej. Z czasem, gdy zaczęły powstawać inne, poza wojskami lądowymi rodzaje sił zbrojnych, wówczas i one zaczęły prowadzić samodzielnie i wspólne operacje. Zaistniała zatem potrzeba wyodrębnienia z jednolitej dotychczas sztuki operacyjnej, odpowiednich działów zajmujących się operacjami poszczególnych rodzajów sił zbrojnych.

Tak więc współcześnie w strukturze sztuki operacyjnej możemy wyodrębnić: podstawy sztuki operacyjnej zwane ogólną teorią; sztukę operacyjną wojsk lądowych; sztukę operacyjną sił powietrznych i sztukę operacyjną marynarki wojennej.

Podstawy sztuki operacyjnej (ogólna teoria) zawierają ogólnoteoretyczny dorobek dotyczący operacji jako zjawiska wojny. Zawierają uogólnione doświadczenia z zakresu operacji w minionych wojnach, ale jednocześnie zawarte są tu wskazania i ukierunkowania dotyczące samodzielnych i wspólnych operacji w przyszłości.

Z kolei sztuka operacyjna rodzaju sił zbrojnych bada prawidłowości przygotowania i prowadzenia operacji danego rodzaju sił zbrojnych. Tak więc **przedmiotem badań sztuki operacyjnej wojsk lądowych jest operacja prowadzona przez związek operacyjny wojsk lądowych samodzielnie lub wspólnie z innymi rodzajami sił zbrojnych.**

Pomiędzy sztuką operacyjną a pozostałymi specjalnościami sztuki wojennej istnieją różnice, ale także ścisłe związki i zależności. Sztukę operacyjną od pozostałych części sztuki wojennej różni: przedmiot badań - jest nim operacja;

skala działań - związki operacyjne; podejście w rozwiązywaniu problemów - najpierw określa się cel, a następnie do niego dobiera się siły i środki; wewnętrzna struktura, która uwzględnia pewną odrębność w odniesieniu do rodzajów sił zbrojnych. Poza różnicami są ścisłe związki i zależności, które wyrażają się w tym, że strategia wyznacza sztuce operacyjnej kolejność operacji, jej cele oraz określa się siły i środki niezbędne do jej prowadzenia. Na tej podstawie sztuka operacyjna stawia zadania taktyce, określa czas i miejsce prowadzenia walk oraz łączy wysiłek różnych rodzajów wojsk w ramach operacji.

ZAGADNIENIE 3.

ISTOTA I CHARAKTER DZIAŁAŃ OPERACYJNYCH WOJSK LĄDOWYCH

Uczestnicząc w realizacji zadań militarnych wojska lądowe mogą prowadzić różne rodzaje działań operacyjnych, rozumianych jako wszelkie działania i zachowania się wojsk w skali operacyjnej.

Działania operacyjne, to wszelkie działania związków operacyjnych i operacyjno-taktycznych podczas wojny.

Działania operacyjne dzielą się na trzy podstawowe rodzaje, tj.:

- operacje;
- przegrupowanie operacyjne;
- pogotowie operacyjne.

Operacje - są to takie działania, których treścią jest starcie zbrojne z przeciwnikiem w skali operacyjnej. Stanowi zespół bitew oraz działań operacyjnych i taktycznych (bojowych) niższego szczebla, powiązanych ze sobą przez wspólny cel, miejsce i czas. Ze względu na cele operacyjne mogą być: obronne, zaczepne, odwrotowe, rajdowe i specjalne. Ze względu na szczebel operacyjny - korpuśne, okręgowe lub grupy operacyjnej.

Bitwa - jest podstawową częścią operacji. Stanowi skupione w czasie starcie zbrojne sił głównych związków operacyjnych walczących stron. W zależności od celu można wyróżnić bitwę: obronną, zaczepną, spotkaniową, graniczną, a w ostatnim czasie wyodrębniła się bitwa powietrzno-lądowa.

Przegrupowanie operacyjne - to zmiana ugrupowania lub obszaru rozmieszczenia związku operacyjnego (operacyjno-taktycznego). Szczególnym ro-

dzajem przegrupowania jest rozwinięcie operacyjne - przyjęcie ugrupowania do pierwszej operacji.

Pogotowie operacyjne - to różnorodne działania mające na celu podwyższenie, utrzymanie i odtworzenie zdolności oraz gotowości bojowej. W okresie poprzedzającym konflikt zbrojny może obejmować: utrzymanie gotowości bojowej w miejscu stałej dyslokacji, osiąganie wyższych stanów gotowości bojowej i rozwijanie mobilizacyjne. W czasie działań wojennych może to być pobyt w rejonach ześrodkowania (wyjściowych, odtworzenie zdolności bojowej itp.) lub osłona operacyjna na kierunkach biernych.

W zależności od rodzaju i charakteru zadania różna może być kompozycja powyższych działań operacyjnych wojsk lądowych.

Wśród wszystkich możliwych rodzajów działań operacyjnych wojsk lądowych najważniejsze będą oczywiście operacje prowadzone na obszarze własnego kraju.

Cele i warunki ich prowadzenia powodują, że model operacji wojsk lądowych lat dziewięćdziesiątych można najogólniej określić mianem „operacji o zmniejszonej intensywności zbrojnej”. Jej podstawowym założeniem powinno być maksymalne unikanie zniszczeń własnego kraju, strat wśród ludności cywilnej, zniszczeń dóbr materialnych i kulturowych narodu. Tak więc, podstawowymi wymaganiami wobec nowego modelu operacji będą:

- maksymalizacja efektów operacyjnych, co można wyrazić w szybkości i skuteczności neutralizowania zagrożenia ze strony wojsk obcych znajdujących się na naszym terytorium lub w długotrwałości zorganizowanego zbrojnego przeciwstawienia się zdecydowanie przeważającemu przeciwnikowi;

- minimalizacja destrukcyjnego wpływu działań zbrojnych na otoczenie (ludzi i środowisko).

Powyższe założenia modelowe operacji wojsk lądowych w poszczególnych rodzajach operacji będą się przejawiać w różnej formie i w różny sposób.

Z kolei o charakterze operacji decydować będzie założony do osiągnięcia cel w odniesieniu do wojsk własnych, przeciwnika i terenu (patrz rys. 2).

Operacje obronne i zaczepne zostaną omówione na kolejnych wykładach, z tego też względu omówię pokrótce pozostałe rodzaje operacji.

Specyficznymi rodzajami operacji są **operacje rajdowe**, które mogą być jedną z podstawowych form użycia i działania strategicznego odwodu Naczelnego Wodza w postaci sił szybkiego reagowania, a zwłaszcza zgrupowania desantowo-szturmowego, powietrzno-mechanizowanego.

W razie operacji na wielką skalę (przed przystąpieniem do wojny sił sojuszników) związki operacyjne wojsk lądowych mogą być również zmuszone do przeprowadzenia **operacji odwrotowych**.

Niekiedy taka operacja może być także z góry zaplanowanym elementem składowym strategicznej operacji obronnej prowadzonej sposobem manewrowym.

Operacje specjalne mogą obejmować szeroką gamę różnorodnych działań operacyjnych, zależnie od rodzaju zadań i warunków ich realizacji. Dotyczy to zarówno operacji ekspedycyjnych w ramach przyszłych europejskich (euroatlantyckich) międzynarodowych sił zbrojnych lub w ramach sił ONZ.

Masowe wyposażenie wojsk w śmigłowce powoduje przekształcenie się typowych działań lądowych w działania powietrzno-lądowe.

W działaniach powietrzno-lądowych wyróżnia się **działania powietrzno-maneurowe i aeromobilne**.⁶ W działaniach tych uczestniczą różne związki taktyczne (oddziały i pododdziały) wojsk lądowych, głównie jednak kawalerii powietrznej, desantowo-szturmowe, powietrznodesantowe i lotnictwo wojsk lądowych.

Oddziały (pododdziały) aeromobilne są szczególnie predysponowane do udziału w początkowych etapach operacji obronnej, zwłaszcza do prowadzenia

⁶ W działaniach powietrzno-maneurowych lotnictwo wykorzystuje się wyłącznie do zadań transportowych i desantowania sił naziemnych, a w działaniach aeromobilnych lotnictwo wraz z siłami naziemnymi prowadzi walkę w powietrzu i z powietrza.

operacji działań osłonowych mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk korpusu (okręgu). W toku prowadzenia operacji do zamykania luk i otwartych skrzydeł, a w określonych warunkach do prowadzenia działań obronnych lub opóźniających (w celu zamknięcia wyłomów w obronie). Ponadto wykonywać będą zadania w ugrupowaniu przeciwnika oraz prowadzić działania przeciwdesantowe.

Wszystkie wymienione działania sił zbrojnych prowadzone będą w formie strategicznej operacji obronnej mającej charakter powietrzno-łądowo-morski.

Operacja ta integruje pod jednym dowództwem wysiłki wszystkich SZ oraz ogniw pozamilitarnych w ramach systemu obronnego państwa i obejmuje obronne operacje: lądową, powietrzną i morską, a także działania nieregularne.

Możliwości współczesnych środków walki sprawiają, że starcia zbrojne, jak wcześniej nadmieniono, a więc operacje, a w tym bitwy, będą miały charakter powietrzno-łądowy. Oznacza to, że cele operacji będą osiągane każdorazowo w wyniku skoordynowanego użycia wojsk lądowych i sił powietrznych.

Celem działań operacyjnych jest zwycięstwo nad przeciwnikiem. Osiąga się je przez umiejętne łączenie w jeden spójny system operacji:

- rażenia ogniowego;
- ugrupowania operacyjnego;
- dowodzenia;
- zabezpieczenia działań operacyjnych;
- infrastruktury operacyjnej pasa operacji.

Charakter działań operacyjnych determinowany jest przez strategię oraz środki walki.

Wojska lądowe powinny być przygotowane w pierwszej kolejności do prowadzenia operacji obronnych w celu powstrzymania natarcia powietrzno-łądowych zgrupowań uderzeniowych przeciwnika. Wynika z tego, że operacje

obronne powinny być prowadzone zarówno w manewrowy sposób, jak i poprzez stawianie zdecydowanego oporu na zawczasu przygotowanych rubieżach.

Szczególne znaczenie będą miały pierwsze operacje obronne, które powinny zapewnić warunki do szybkiego i sprawnego mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia zasadniczej części sił zbrojnych.

Operacje obronne mogą być prowadzone w formie obrony stałej (pozycyjnej) lub ruchowej (manewrowej).

Odzyskanie części obszaru kraju będzie możliwe w wyniku wykonania przeciwuderzenia strategicznego. W jego ramach mieścić się będą operacje zaczepne prowadzone przez związki operacyjne.

Wzrost precyzyjności oraz siły rażenia konwencjonalnych środków walki, a także powietrzno-lądowy charakter pola walki, wymusza określone zachowanie się wojsk. W efekcie działania operacyjne charakteryzować będą się: dużą dynamiką, częstymi i gwałtownymi zmianami sytuacji, różnorodnością sposobów prowadzonych działań bojowych, zarówno w wymiarze lądowym jak i powietrzno-lądowym oraz chaosem informacyjnym.

ZAKOŃCZENIE

Wraz ze zmianą zadań strategicznych Wojska Polskiego, zmieniać się będą rodzaje zadań operacyjnych wojsk lądowych.

Przyszłe uczestnictwo Wojska Polskiego w strukturach NATO wskazuje na specyfikę prowadzenia działań operacyjnych nie tylko okresu wojny, ale również i pokoju. Przy czym, uczestnictwo naszych sił zbrojnych w zapobieganiu i rozwiązywaniu kryzysów i konfliktów militarnych (w ramach europejskiego euroatlantyckiego systemu bezpieczeństwa) staje się zadaniem pierwszoplanowym.